

lo, un gorg», *Atl.* vi, 66d (ja en la versió de 1867 «ahont son peu s'assenta s'obre fondíssim gorg»). «Va per trist roquissà 'l torrent d'Aubarca; / l'horrenda Fosca abarca / les aygües pures devallant del Gorg / --- / desplega formidable l'Entreforc». «*El Gorg Blau.* 5 Adéu tristor encastellada / del pla de Cúber y Alma-luig! / --- / L'aygua s'atura a son encís / y com que diga —Reposau!— / Dolça és la calma del *Gorg Blau!* / --- / Dolç és el somni del *Gorg Blau.* / --- / Passant del *Gorg* al mur contrari / pel rústic pont, / somriu la 10 Coma de la font / com un idilli tot suau. / —Dolç és l'oasi del *Gorg Blau!* / Sortint del *Gorg* per entre molsa, / l'aygua jugant --- molsa dolça / --- / Quan allà baix, desfeta en plors, / dins la gran Fosca l'aygua cau... / Ay! com la vida és el *Gorg Blau!*», Costa i 15 Llobera, 1905.

En l'estat de genèric toponomàstic, es troba abundós en tot el domini cat. or., i bastant també en ross., bal. i val.; almenys a Tortosa, s'usen també juntament gòrg «clot dins de l'aigua» i gòrga «filtració de la terra 20 en el gavell» (*BDC* III, 99); més cap al NO. es va enarint, a mesura que *toll* i *tolla* (veg. també *refolga* < *regolfa* *GOLF*) es fan més i més vigorosos; al NE. la concurrència és entre *gorg* i *gorga*, no sempre amb gaire distinció sinonímica. De tota manera, tenim *gòrk* 25 a Malgrat, però aquí és un aiguamoll o estanyol (n'hi compto tres, 1964); i, amb molts casos, en el Montseny oriental (Riells, Gualba etc.); segueix havent-n'hi algun a l'Alt i Baix Emp. (Cantallops, La Tallada, Casavells, 1958).

Acompanyat d'adj.: *Gorg Blau* es repeteix pertot: a Noedes, a Pujals dels Cavallers (1964), dos a Ollers de Fluvià (1964) etc.; no menys *Gorg Negre*: el de Gualba (1920 ---) i el de St. Martí de Sobremunt (amb molts altres en el Sorreigs, 1964); o el *Gorg de l'Olla* 35 (Cambrils d'Odèn, 1964, i el d'Er, infra); a l'alta vall de Camprodon, *Gorg-ses-Olles* [1560 etc.] i un altre convertit en *Gardolles*, a. 1423 (*EntreDL* II, 129). Segueix havent-n'hi alguns pel Conflent, petits abismes de les riberes pirinenques: *Gorg de la Mort del Batlle* 40 a Noedes, el *gürk d'En Valentinat* a la Ribera de Balag (on hi hagué una desgràcia de ressò, Taurinyà, 1960), el de l'Ombra a la Tet, a Prada (id.), i els *Gúrks* és una partida del terme dels Masos (1960). A la costa rossellonesa apareix *gürk* convertit en un ca- 45 nalet per on penetra entre terres baixes l'aigua del mar: «Lo Bordigo» del Barcarès (amb mas adjacent), que es fica terra endins fins a Torrelles (1960); i a Torrelles n'anomenen d'altres de semblants (el de la Madreguera etc.). A les Illes, salvant-ne algun de fa- 50 mós, és un bassot o clot vora el camí, on poden abeurar (*AlcM*, § 2); i com que es procura trobar-ne un amb biot on traspuï poca o molta d'aigua, a Eivissa s'ha convertit *gorg* en «manantial» (PzCabr.).

Tirant cap al Nordoest, no deixen de trobar-se'n 55 per Osona, on hi ha alguna distinció sinonímica amb *gorga* (més fonda i ampla, en general): Torrent del *Gorg* de Llitons a Folgueroles (1935), *Gorg del Marquès* a Lluçà i Sta. Eulàlia (1964). I a l'Alta Cerdanya: el *Gorg* del Papa, famós a Llo (1959); per allà va que. 60

dant especialitzat en paratges fondos en el curs dels rius, el *Gòrgo*² de l'Olla a la Ribera d'Er (toll o pèleg fondo, vall amunt). Conviu amb *toll* a l'Alt Cardener (Guixers, 1964); cap al Segre Mitjà ja usen més *toll*, i allí especialment donen aquest sentit aquós a *CLOT*, però altres cops usen el nostre mot (*gort de ---*), no sense alguna gradació: a Gavarda em digueren el nom d'un parell de «*clots*» i a continuació el *Clot de les Penyetes*, però rectificant-se en *Gòrd de les P.* («perquè és massa gran i fondo per dir-ne *clots*», 1957).

Cap a Migjorn segueix en ús pel Gaià (on abunden, per la constitució geològica), bastants a Vila-rodon-Vilabella; i segueix en direcció a Valls: *lu gòr(t) del Macià* a Puigpelat a la confluència de tres corrents, dos a Vallmoll etc. No és que manqui en el muntanyam de Prades-Ebre, però d'allà és més propi *pèlec* (*PÉLAG*).

En terres valencianes, on s'ha pres com a nom de la patriòtica i ben escrita revista «*Gorg*» (de la qual és ànima Enric Valor), reprèn gran vigor a partir del Xúquer, a les dues riberes del qual s'aplica, per damunt de tot, a les sèquies: el culte i valencianíssim farmacèutic d'Algemés me'l definia, amb definició concisa i elucidadora, com «l'aneurisma d'una sèquia» (1962).

Però també als riuets d'allà. En el terme de Xàtiva en té molts el riu Albaida, i també n'hi ha per la part de Bixquert i del Cànyoles, tots els quals duen un nom propi (*Gor del Banc* etc., si més no amb el nom d'un llaurador veí o d'una vella partida més extensa). Pu- 30 jant cap a Biar es va sentint més el sinònim *toll*, però a Fontanar, on m'anomenaren alguns *tolls*, en canvi distingiren que «Les Damianes és un *gorquet* a la ratlla d'Ontinyent», 1963. Cap a la ribera del Xúquer com en pobles de més al Sud, diuen *gòrk*, però davant el nombre propi *Gòrd de ---*; i això ha fet que dins l'ús vulgar, en una zona considerable, s'hagi generalitzat aquesta variant assimilada, i fins es creí da- 35 munt d'ella un diminutiu-afectiu *gordet*. No mancaven però alguns pobles on insistien en la vella i correcta pronúncia *gòrk* i fins deien *gòrg* de ---, sobretot acostant-se ja a Gandia: molts a la Pobra del Duc i a Ròtova, alguns a Salem. O bé, finalment, en alguns llocs, es mostraren més transigents amb la pronúncia vul- 40 gar: a Sant Pere d'Albaida: *el gorg de la Mona* (però altres tres, de nom més adozenat, *el gort de T.*, *el de Tal*). En fi, anoto molts *gort* i *gordét* a Manuel, St. Joan d'Énova, Alcúdia de Crespins, l'Olleria, Cerdà, Roglà, Montaverner, Barxeta i Tavernes de Valldigna.

No cal dir que és fantàstic cercar cap rastre de la -t- del ll. GURGITEM: entre altres raons aquest és llatí clàssic, i no quedà abolit pertot en llatí vulgar (on regnen GURGA i GURGU pertot, i no ha quedat cap descendentia de GURGITE en romànic: res a veure amb això les formes germàniques aplegades en la nota 4 de l'article del FEW, i menys les franceses reduïdes i tardanes del tipus *go(u)rt*, *ibid.*, 330b).

De gran interès per a la lingüística hispànica és constatar que el ll. vg. GURGUS deixà descendentia autòctona en mossàrab. Un *gorgo* figura amb -o en el Repartiment de València; hi ha quedat petrificat en la to-